

# Je povolební pat vlastním rysem volebního systému?

25.července 2006 Magdalena Frischová

Mnoho občanů si po letošních volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu kladlo otázku, jak je možné, že levice získala polovinu mandátů, když získala pouze 45 % hlasů. A proč má sto mandátů také ODS s lidovci a zelenými, přestože získali téměř o desetinu hlasů více?

Klíč k pochopení této zvláštnosti leží ve volebním systému, počtu volebních krajů a ve způsobu jakým zákon přepočítává platné hlasy na mandáty. Připomeňme si již poměrně dobře známá fakta: při volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR se volí ve čtrnácti volebních krajích. Podle počtu odevzdaných hlasů v daném kraji, se určí počet mandátů k rozdělení v tomto kraji (tj. v Praze se rozdělovalo 25 mandátů a v Karlových Varech pouze 5 mandátů). Dále se postupuje tzv. d'Hondtovou metodou (počty hlasů pro každou stranu, která přesáhla uzavírací klauzuli, se dělí postupně čísly 1, 2, 3, atd., výsledky se seřadí od největšího do nejmenšího a mandáty se přidělují dle pořadí), a to v každém kraji zvlášť.

Výsledkem je známé „patové“ rozdělení mandátů:

## **ODS ČSSD SZ KSČM KDU-ČSL**

81 74 6 26 13

Pokud by ale byla celá Česká republika jedním volebním krajem, výsledky by se změnily - přiložená tabulka ukazuje, že ODS a ČSSD by v takovém případě některé mandáty ztratily, ale ODS by spolu s lidovci a zelenými měla 104 mandátů.

Pokud by ale byla celá Česká republika jedním volebním krajem, výsledky by se změnily - přiložená tabulka ukazuje, že ODS a ČSSD by v takovém případě některé mandáty ztratily, ale ODS by spolu s lidovci a zelenými měla 104 mandátů.

## **ODS ČSSD SZ KSČM KDU-ČSL**

76 69 13 27 15

Stejného rozdělení mandátů (tj. 104 mandátů pro ODS, lidovce a zelené) by se dosáhlo například i při shodném volebním systému a při existenci pouze pěti volebních krajů uvedených v níže přiložené tabulce. ODS by sice měla oproti skutečnému volebnímu výsledku o tři mandáty méně, ale dva mandáty navíc pro lidovce a pět mandátů navíc pro zelené by tuto ztrátu, za předpokladu možnosti koalice mezi těmito třemi stranami, vyvážilo.

## **Větší počet krajů = ztráta Zelených, lidovců a komunistů**

Pokud by volebních krajů bylo více než současných 14, výsledky by se měnily v opačném trendu.

S rostoucím počtem krajů by ubývalo mandátů postupně zeleným, lidovcům a komunistům. Pokud by se počet volebních krajů zvýšil o jeden, je velmi pravděpodobné (a závisí to na vymezení volebních krajů), že by ztráta zelených a lidovců byla větší než ztráta komunistů a zřetelná levice (ČSSD a KSČM) by měla 101 mandátů! Je to proto, že s rostoucím počtem krajů by zelení a lidovci ztráceli mandáty rychleji než komunisté, kteří získali téměř tolik hlasů co obě nejmenší parlamentní strany dohromady. Modelové propočty ukazují, že při počtu 20 volebních krajů by zelení již nemuseli získat ani jediný mandát. Lidovci by naopak patrně mohli získat jeden či dva mandáty ještě při počtu 25 krajů díky silnější podpoře na jižní Moravě, celkově by však opět levice získala nadpoloviční většinu mandátů.

Teprve pokud by počet volebních krajů vzrostl natolik, že by se prakticky eliminovaly také mandáty pro KSČM (zřejmě někde nad počtem 30 krajů), dostaly by se do Parlamentu pouze dvě nejsilnější strany a ODS by téměř jistě získala více než 100 mandátů. Poměr sil mezi levicí a pravicí by sice stále byl poměrně vyrovnaný. Tento systém je však již v zásadě většinovým volebním systémem ...

Je tedy možné uzavřít, že existující volební systém přispěl k patovému povolebnímu stavu a zvýšil počet mandátů levice nad rámec počtu skutečně získaných hlasů. Objevuje se volání po tom, aby současná metoda přidělování mandátů byla změněna. Jak jsem ale ukázala výše, poměrnost volebního systému je převrácenou funkcí počtu volebních krajů - čím více volebních krajů, tím méně „poměrný“ volební systém. I pokud bychom namísto čtrnácti volebních krajů jich měli třeba sto, pak by současný systém mohl vést ke sněmovně se sto mandáty ODS a sto mandáty ČSSD. Poměrnost systému by v tomto hypotetickém případě prakticky zanikla a bylo by mnohem lepší mít většinový volební systém s jednomandátovými obvody, jaký známe ze senátních voleb.

Proto je potřeba položit si otázku, kolik volebních krajů by mělo v ČR být?

### Možnosti změny počtu volebních krajů

Podle mého názoru je nejvýznamnější funkcí voleb vytvoření stabilní většinové vlády. Z pohledu výsledků voleb 2006 jsou k tomuto cíli možné dvě cesty. První z nich je snížení počtu volebních krajů tak, aby se významně posílila poměrnost volebního systému - tato změna by vedla ke vzniku koaličních vlád složených z více stran, které ve svém souhrnu získají nadpoloviční počet mandátů - po letošních volbách by to mohla být koalice ODS, lidovců a zelených (ačkoli v případě strany zelených nelze zdaleka mluvit o pravicové straně). Druhou cestou je ústavní zavedení prvků většinového systému prostřednictvím významného zvýšení počtu volebních krajů.

	ODS	ČSSD	SZ	KSČM	KDU-ČSL
Celkem	78	70	11	26	15
Praha a Stř. Čechy	23	14	4	5	2
J a Z Čechy	12	10	1	4	2
S a V Čechy	17	15	3	6	2
J Morava	15	16	2	6	6
S Morava	11	15	1	5	3